

Pavol Behula 75 ročný

Začiatkom roka 2008 oslávil významné životné jubileum jeden z priekopníkov levického múzejníctva, Pavol Behula.

Narodil sa 9. januára 1933 v Starom Tekove. Je teda príslušníkom generácie, ktorej detstvo a dospelie ovplyvnili udalosti 2. svetovej vojny. Po jej ukončení sa intenzívne pripravoval na profesiu pedagóga. Veľmi silne ho však priťahovala aj múzejná problematika. Už ako študent chodil vypomáhať pri múzejných prácach a terénnych výskumoch v okolí Levíc. Do múzea nastúpil (k vtedajšiemu riaditeľovi Pavlovi Huljákovi) v septembri 1952, ako 19 ročný.

Prvoradým objektom jeho záujmu sa stala história. Venoval sa dejinám Levíc, ale aj cechovým pamiatkam, či archeologickým objavom. Už v 60. rokoch 20. storočia aktívne participoval na činnosti krúžku historikov v Leviciach, ktorý sa zaoberal predovšetkým štúdiom regionálnych dejín.

Postupne sa Pavol Behula vypracoval na uznávaného odborníka na problematiku 2. svetovej vojny v našom regióne. Svoje poznatky uverejňoval prostredníctvom početných príspevkov vo Vlastivednom spravodaji Tekovského múzea v Leviciach (predtým Vlastivedný spravodaj levického okresu) i v samostatných publikáciách (napr. Priniesli nám slobodu). Veľa úsilia venoval tiež budovaniu vysunutých expozícií múzea. Hoci ich osudy boli veľmi komplikované a niektoré z nich už v súčasnosti nejestvujú, nemali by sme zabudnúť aspoň na Dom bojovej slávy v Kalnej nad Hronom, či Sieň SNP v Devičanoch.

Určite nie je možné zmieniť sa pri tejto príležitosti o všetkých aktivitách nášho jubilanta. Nemožno však vynechať jeho bohatú prednáškovú činnosť, pri ktorej vhodne využíval svoj pedagogický talent. Mnohokrát som mal možnosť obdivovať jeho jasný, zreteľný a logicky precízne usporiadaný výklad pri početných exkurziách po historických a prírodovedných zaujímavostiach regiónu. V Tekovskom múzeu pôsobil Pavol Behula dlhé obdobie ako vedúci historického oddelenia, v rokoch 1983 a 1984 zastával funkciu riaditeľa tejto inštitúcie. Pracovný pomer ukončil v roku 1987.

Ani po odchode do dôchodku sa neprestal venovať svojim celoživotným záľubám. Spolu s pevnou vierou, priateľskou povahou i s vľúdnym nadhľadom nad každodennou realitou mu práve intenzívny vzťah k histórii a múzejníctvu vždy pomáhal vyrovnáť sa s často komplikovanými situáciami, ktoré prináša život.

V súčasnosti spracováva problematiku 2. svetovej vojny do pripravovanej monografie mesta Levice a vždy keď mu to okolnosti umožnia sa rád zúčastní na podujatiach Tekovského múzea.

V mene svojom, ale aj v mene redakcie a všetkých čitateľov zborníka Acta Musei Tekovensis Levice želám jubilantovi pevné zdravie, životnú pohodu a veľa radosti pri napĺňaní svojich tvorivých cieľov.

RNDr. Vladimír Smetana

PhDr. Karol Sándor 70 ročný

Náš bývalý kolega a riaditeľ sa 9. 9. 2008 dožil svojich sedemdesiatych narodenín. Narodil sa v Tekovských Lužanoch. Detstvo prežil v Šarovciach. Maturoval na Jedenástriednej strednej škole v Štúrove v roku 1956. Diplom získal na Teologickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe v roku 1961. Na Filozofickej fakulte univerzity Komenského v Bratislave vyštudoval odbor histórie. Do Tekovského múzea v Leviciach nastúpil v roku 1963 ako odborný pracovník-historik. Krátky čas pôsobil ako archivár na Okresnom národnom výbore v Leviciach a od roku 1970 nastúpil na ONV do funkcie inšpektora kultúry. V tomto roku získal aj titul doktora filozofie. V roku 1985 sa stal riaditeľom Tekovského múzea. Počas pôsobenia na poli kultúry vydal množstvo článkov a štúdií k regionálnej histórii v slovenčine i maďarčine. Obľúbenou témou mu však ostali cechy a remeslá. Získal množstvo predmetov dokumentujúcich históriu a vývoj cechovníctva, ktoré odborne spracoval a pripravil hodnotnú výstavu k tejto téme. Najväčšiu odbornú pozornosť vyvolala jeho publikácia o dejinách levických cechov. Ako múzejník sa venoval aj histórii levických tlačiarní a výsledky publikoval v Zborníku Tekovského múzea v Leviciach. Od roku 1999 je na dôchodku.

Mgr. Margaréta Pöhlös

Životné jubileum PhDr. Kataríny Holbovej

25. októbra 2008 sa dožila významného životného jubilea dlhoročná pracovníčka Tekovského múzea v Leviciach, etnografka Katarína Holbová. Po absolvovaní vysokej školy na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, Katedra etnografie a folkloristiky, nastupuje 1. augusta 1973 do levického múzea, kde vydržala až do svojho odchodu do dôchodku v roku 2006. V roku 1982 po absolvovaní rigorózných skúšok získala akademický titul PhDr. Od prvého vstupu na svoje jediné pracovisko sa vďaka svojim schopnostiam, zariadenosťou a obetavosťou pre prácu stala oporou múzea. V priebehu jedného roka od svojho nástupu vybudovala národopisné oddelenie, ktoré bolo schopné konkurovať múzejným národopisným pracoviskám s dlhoročnou tradíciou. Od 1. 1. 1975 do 1991 vykonávala aj funkciu vedúcej tohto oddelenia. S vervou vlastnej našej jubilantke sa pustila do budovania národopisnej zbierky múzea, ktorá sa rozrástla počas jej pôsobenia o vyše 10 000 kusov zbierkových predmetov. Mimo-riadnu pozornosť venovala plneniu ústavných výskumných úloh, z ktorých spomeniem problematiku ľudového odevu, výročných zvykov vo Veľkom Ďure, fašiangové obchôdzky v okrese Levice, tradičná a súčasná výroba keramiky v regióne, súčasné maliarky kraslíc a dedinské krajčírky, problematika ľudovej architektúry a bývania v Mochovciach i v Brhlovciach a mlynárstvo v regióne. Podieľala sa aj na výskumoch celoslovenského významu ako je Etnografický atlas Slovenska, dokumentácia ľudovej architektúry a kompletný národopisný výskum obce Mochovce.

Jej srdcovou záležitosťou počas pôsobenia v múzeu bolo organizovanie výstav, pri ktorých vždy pohotovo vedela interpretovať získané poznatky z odbornej múzejnej práce. Jej výstavy boli ocenené dvakrát cenou Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV. Vďaka úsiliu našej jubilantky boli otvorené dve vysunuté expozície Tekovského múzea v Leviciach - Vodný mlyn Bohunice a Skalné obydlia Brhlovce. Vždy sa snažila svoje získané poznatky spracovať do veľkého množstva popularizačných článkov na stránkach regionálnych týždenníkov, materiálových príspevkov a odborných štúdií do odborných zborníkov a publikácií. Svoje organizačné schopnosti predviedla pri organizovaní Valného zhromaždenia Slovenskej národopisnej spoločnosti v roku 1987 v Leviciach a národopisných výstav

počas celoslovenského folklórneho festivalu maďarskej národnosti žijúcej v Slovenskej republike, ktoré sa každoročne konali v Želiezovciach. Katarína Holbová ma veľkú zásluhu na nadviazaní spolupráce levického múzea s múzeami v Čechách, Poľsku a Maďarsku. Okrem toho nikdy nezabúdala na kontakt so širokou verejnosťou prostredníctvom nespočetného množstva prednášok, exkurzií, seminárov a metodickéj pomoci.

Naša jubilatka si za dosiahnuté výsledky práce zaslúži našu úctu a poďakovanie. Do ďalších rokov života Ti milá Katka prajem veľa optimizmu, zdravia, rodinnej a duševnej pohody a splnenie všetkých snov, ktoré ešte máš.

PhDr. Ján Dano

Životné jubileum Mgr. Margaréty Pöhlös

22. októbra 2008 sa dožila päťdesiatky archeologička - historička Tekovského múzea v Leviciach Margaréta Pöhlös. Po absolvovaní štúdia klasickej archeológie na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe nastupuje 1. apríla 1983 do múzea v Leviciach, kde s krátkou prestávkou pracuje až do súčasnosti. Počas svojho pôsobenia v múzeu prešla viacerými funkciami odborného či administratívneho charakteru až po súčasné zaradenie archeologička-historička. V období rokov 1983-1992 sa zamerala vo svojej odbornej práci na usporiadanie a roztriedenie archeologických zbierok Tekovského múzea v Leviciach, na realizovanie samostatných

archeologických výskumov na levickom hrade a v Jure nad Hronom. Veľmi aktívne sa zapájala do výskumov Archeologického ústavu SAV v Nitre organizovaných na území levického okresu. Druhé obdobie jej pôsobenia v múzeu od roku 1999 by sa dalo charakterizovať ako obdobie budovania stálych expozícií Tekovského múzea v Leviciach, organizovania nespočetného množstva výstav rôznorodého zamerania, ktoré mali celoslovenský aj medzinárodný charakter a odbornej múzejnej práce s historickým zbierkovým fondom. Veľa záslužnej práce vykonala na poli kultúrno-výchovnej práce, najmä jej prednášky o archeológii, z histórie levického hradu a mesta Levíc sú medzi školskou mládežou veľmi obľúbené a žiadané. Svoje organizačné schopnosti naplno prejavila pri organizovaní medzinárodných archeologických sympózií o staršej dobe bronzovej (2005) a Tisícročie módy (2007). Väčšina doteraz publikovaných prác našej jubilatky bola na stránkach odborného periodika Tekovského múzea v Leviciach a boli zamerané na archeologický zbierkový fond, na archeologické výskumy v regióne a na archeologický výskum levického hradu. K spopularizovaniu histórie, archeológie a múzejnej práce prispela veľkým množstvom popularizačných článkov na stránkach regionálnych týždenníkov.

Naša jubilatka si za dosiahnuté výsledky práce zaslúži naše vrúcne poďakovanie a do ďalších rokov života jej želáme veľa zdravia, rodinného šťastia a tvorivých nápadov.

PhDr. Ján Dano

Za Petrom Tesákom
(23. 6. 1945 – 12. 11. 2007)

Nečakaný a náhly odchod Mgr. Petra Tesáka nás všetkých prekvapil a zarmútil. Neľútostná choroba prerušila jeho pracovné a súkromné plány a nakoniec jej podľahol 12. novembra 2007 vo veku 62 rokov.

Mgr. Peter Tesák sa narodil 23. júna 1945 v Bii v Maďarskej republike. Rodina sa v roku 1947 vrátila do Levíc, rodiska jeho otca. V roku 1963 zmaturoval na Strednej poľnohospodárskej technickej škole v Leviciach odbor meliorácie. Začal študovať na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre, agronomickej fakulte odbor meliorácie, ale záujem o históriu ho priviedol na štúdium dejepisu a ruského jazyka na Pedagogickej fakulte v Nitre, ktoré úspešne ukončil v roku 1968. V rokoch 1967 – 1971 pôsobil ako učiteľ na základnej škole v Starom Tekove. Už počas štúdia na vysokej škole brigádoval v okresnom archíve v Leviciach a 1. septembra 1971 sa mu splnil sen, keď v tomto archíve začal pracovať. Začal diaľkovo študovať archívniectvo, ale štúdium zanechal v treťom ročníku z rodinných a pracovných dôvodov. Vo funkcii riaditeľa okresného archívu pôsobil od februára 1990 s dvadsaťmesačnou prestávkou do 21. septembra 2007, kedy už aj pod vplyvom zhoršujúceho sa zdravotného stavu odišiel do dôchodku.

Ako riaditeľ archívu sa snažil vyriešiť nedostatok úložných priestorov v bývalom Štátnom okresnom archíve v Rybníku. Stavebnými úpravami podkrovia sa zväčšila kapacita v Rybníku a zriadili sa odlúčené pracoviská v Brhlovciach a v Leviciach. Mgr. Peter Tesák vynaložil veľké úsilie vrátiť archív späť do okresného mesta. V roku 1996 sa začala rekonštrukcia meštianskeho domu na Vojenskej ulici a po tridsiatich rokoch strávených v Rybníku sa archív na jeseň roku 2001 presťahoval do Levíc.

Mgr. Peter Tesák spracovával a sprístupňoval staršie i novšie archívne fondy. Jeho najznámejšími archívnymi pomôckami sú inventáre: Magistrát mesta Pukanec 1321 – 1890, Mestečko Bátovce 1406 – 1870, Cechy v Bátovciach a v Pukanci 1611 – 1943, Ústav milosrdných sestier v Leviciach 1893 – 1944. Bol obdarený jazykovým nadaním, jeho bohaté jazykové znalosti maďarského jazyka, latinského a nemeckého jazyka mu umožňovali hlboko preniknúť do obsahu archívneho dokumentu. Neustále si dopĺňal jazykové vzdelanie, známy bol jeho záujem o arabistiku. Obdivovali sme, že dokázal prečítať a preložiť akýkoľvek inojazyčný text. Nezištne pomáhal pri čítaní a prekladoch prameňov k dejinám obcí a miest, rodín a rodov. Vždy vedel poradiť kolegom archivárom, historikom, bádateľom.

V rokoch 1971 – 1987 bol kronikárom mesta Levice. Bol najlepším znalcom histórie mesta Levice, dôverne poznal osudy jeho obyvateľov a bol považovaný za živú kroniku alebo chodiacu encyklopédiu dejín mesta. Ako známy regionálny historik sa venoval dejinám miest a obcí okresu Levice a odbornými konzultáciami pomohol desiatkam študentov stredných a vysokých škôl pri písaní seminárnych a diplomových prác. Spolupracoval s ostatnými kultúrnymi inštitúciami, s Tekovskou knižnicou, Tekovským múzeom, Csemadokom, Reviczského klubom a Hontianskym múzeom v Šahách, kde jeho prednášky pútali zaslúženú pozornosť. Za dlhoročnú spoluprácu mu Tekovské múzeum pri príležitosti 80. výročia založenia múzea udelilo medailu Pavla Huljaka.

Bol aktívny aj v publikačnej činnosti, v regionálnych novinách uverejnil desiatky článkov k histórii regiónov Tekov a Hont, posudzoval a podieľal sa na monografiách obcí, napr. Pukanca, Tekovských Lužian, Rybníka, Čajkova. Žiaľ, veľké plány v pripravovanej monografii Levíc už neuskutočnil.

Bol členom Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV, členom Spoločnosti slovenských archívárov a aktívne sa zúčastňoval na nimi organizovaných seminároch a konferenciách, spomeňme účasť na konferenciách – o kriminalite, bezpečnosti a súdnictve (Lučenec 2003), falšovateľa a problém fálz v dejinách (Kremnica 2004), spoločenská štruktúra a stratifikácia v minulosti miest a mestečiek (Spišská Sobota 2005), dejiny knižnej kultúry Levíc a okolia (Levice 2005), pričom jeho príspevky boli uverejnené v zborníkoch z týchto podujatí.

Za dobré pracovné výsledky, dlhoročné pôsobenie a prínos do slovenského archívnictva mu bola udelená Križkova medaila a v roku 2005 rezortné vyznamenanie pamätná medaila Františka Vítázoslava Sasinka.

Archívu v Leviciach zasvätil 36 rokov svojho plodného života. Do poslednej chvíle bol archívárom telom i dušou, archívu venoval svoj osobný fond, rozsiahle kartotéky, registre a poznámky k regionálnym dejinám. Viedol kolektív šiestich žien a nemal to s nami vždy ľahké. Ťažko sa nám lúči s kolegom, s ktorým sme všetky prežili celý náš profesionálny život v našom archíve. Už teraz nám chýbajú naše rozhovory na rôzne, nielen historické a odborné témy a jeho rady a usmernenia pri tvorbe archívnych pomôcok. Aj keď odišiel, stále zostane s nami, v našich srdciach a spomienkach. Budeme si ho pamätať ako človeka dobrého, priateľského, výrečného, vždy plného nápadov a vždy ochotného každému pomôcť. Ďakujeme za všetko, čo sme sa od neho naučili.

Češť jeho pamiatke!

Mgr. Eva Bešinová